

Reisebrev fra Etiopia og Jamaica

Denne sommeren reiser Tannhelse Uten Grenser (TUG) til Etiopia for fjerde gang. I tillegg er det oppstart av prosjekt på Jamaica, hvor vi nylig var på studietur for å treffe samarbeidspartnere og skape relasjoner. Vi har med andre ord en spennende sommer foran oss, og vi i TUG ser frem til dette.

 **TANNLEGENE KARIANN SKARE, SOFIE JAKOBSEN,
WUBALEM KASSAHUN OG TONE HOKLAND**

Mye har skjedd siden oppstarten i 2016. Vi har blant annet fått en større medlemsmasse og mer omtale, og dermed fått på plass flere sponsoravtaler og donasjoner. Dette gjør at vi nå kan videreutvikle organisasjonen og på denne måten hjelpe flere.

I år som i fjor reiser vi ned med et tverrfaglig team, men med dobbelt antall frivillig tannhelsepersonell på 17 personer. I 2018 bestod teamet av fem tannleger, to tannpleiere og en klinisk tanntekniker. I år har vi i tillegg med oss tannhelsesekretærer, en utstyrstekniker og et media-team. Dette blir spennende!

Hovedfokuset på våre prosjekter er å utføre pasientbehandling som redder tenner fremfor å trekke de, samtidig som vi har et stort fokus på profylakse og opplæring i egenomsorg. I 2018 hadde vi med oss en intraoral scanner og en klinisk tanntekniker som gjorde at vi kunne utføre både enkel og mer avansert protetisk

behandling. Ved å benytte oss av den intraorale scanneren og moderne teknologi kunne vi scanne prepareringene, sende filen til et tannteknisk laboratorie i Norge, som videresendte dette til et krone- fresesenter i Hongkong og tilslutt med budfirma til Etiopia. I løpet av kun 6 dager kunne vi sementere arbeidet på pasientene. Ansiktsuttrykket på pasientene når de fikk et nytt smil var minneverdig.

Med fokus på et tverrfaglig samarbeid og profylakse

Tverrfaglig samarbeid har i de senere år blitt velkjent som nøkkelen til å utføre pasient-sentrert behandling og å forbedre behandlingsutfallet. Et tverrfaglig samarbeid innebærer at ulike yrkesgrupper med hvert sitt kompetanseområde, samarbeider om å løse oppgaver for å gi pasienten best mulig behandling. Tannleger, tannpleiere og tannteknikere har alle kompetanse innenfor forskjellige områder for odontologi. Et tverrfaglig samarbeid hvor alle

fagområdene er representert og med et økt fokus på forebyggende arbeid, kan derfor hjelpe flere å oppnå bedre tannhelse med økt livskvalitet som resultat.

Før avreise til Etiopia ble det avholdt flere videokonferanser hvor vi diskuterte våre forventninger, hvert lagmedlems funksjon og ansvarsområde under prosjektet. Dette innebar at vi kunne dra nytte av hverandres erfaringer og kompetanse og dermed arbeide mer effektivt og forbedre koordinering av pasientbehandling. I Etiopia jobbet vi også tett sammen med studentorganisasjonen EDSA-Etiopia som hjalp oss under våre undersøkelser ved Mekedonia-institusjonen, med pasientkoordinering på universitetssykehuset og behandlinger utført ved det føderale fengselet og sykehuset i Ziway.

Å ha en tanntekniker og to tannpleiere med på prosjektet i tillegg til fem tannleger tillot oss å jobbe mer effektivt og bedre utnytte vår kliniske tid. Det er viktig for organisasjonen at arbeidet som utføres er bærekraftig. Det var derfor avgjørende at pasientene ble gitt grundig opplæring i egenomsorg slik at deres orale helse ville kunne opprettholdes i fremtiden. Det ville vært vanskelig å rettferdiggjøre restaurering av tenner om ikke pasienten også hadde mottatt undervisning i oral helse og tilpasset hygieneinstruksjon. Et tverrfaglig samarbeid gjorde at vi var i stand til å delegerer oppgaver mer effektivt og dermed behandle flere pasienter på samme tid.

Under prosjektet i Etiopia i 2018 hadde vi også et stort fokus på kryssinfeksjonskontroll. Vi utarbeidet gode protokoller i samarbeid med universitetsklinikken i Addis Abeba (hovedstaden i Etiopia). Dette var mulig fordi vi var

Med mobilt utstyr kan vi tilby moderne tannbehandling hvor som helst, så lenge vi har strøm tilgjengelig.

FAKTABOKS

Tannhelse Uten Grenser

DETTE ER TANNHELSE UTEN GRENSER:

Tannhelse Uten Grenser er en nøytral og uavhengig medisinsk hjelpeorganisasjon som arbeider for å fremme oral helse i land der det finnes dårlige tannhelsetilbud. En gruppe frivillig tannhelsepersonell reiser og hjelper dem som har størst behov for behandling, uavhengig av pasientens politiske, etniske og religiøse tilhørighet. De frivillige arbeiderne utfører gratis akutt behandling, profylaktisk arbeid og undervisning i oral helse. Organisasjonen ble grunnlagt i 2016 og har i tre år gjennomført årlige prosjekter i Etiopia. Fremover ønsker vi å bygge organisasjonen videre og starter allerede i sommer med et parallellprosjekt i Jamaica hvor det også er stor mangel på tannhelsetjenester.

Tannhelsehjelp på fire hjul ankommer Ziway, Etiopia.

et team med ulik bakgrunn og forskjellige erfaringer. Vi skjønnte fort at å gjøre tannhelseteamet komplett med en tannhelsesekretær ville være både nødvendig og nyttig, og vi utvider derfor teamet tilsvarende ved de neste prosjektene slik at vi også har med tannhelsesekretærer. I år har vi med oss to tannhelsesekretærer som vil ha hovedansvar for å følge opp kryssinfeksjons-kontroll protokollene ved universitetsklinikken i Addis Abeba samt bidra til undervisning av studenter og lokale tannhelsesekretærer.

Feltarbeid i Ziway

Et av målene helt siden Tannhelse Uten Grenser ble etablert har vært å kunne tilby akuttbehandling, nødvendig tannbehandling, profylaktisk arbeid og undervisning i oral helse i områder der tannhelsetilbudet er svært redusert eller ikke-eksisterende. I Etiopia bor 80 % av landets 100 millioner innbyggere i utkantstrøk der de ikke har tilgang til grunnleggende oral helsehjelp. Det finnes kun noen få hundretalls tannleger i Etiopia, som har Afrikas nest største innbyggertall. Majoriteten av befolkningen har aldri hatt en tannhelseundersøkelse før og behandlingsbehovet er stort.

Under fjorårets prosjekt, dro hele teamet ut på feltarbeid. Med bilene fylt med 2 mobile dentale unit, 2 flyttbare ultralydscalere, og en intraoral røntgenmaskin og utstyr for å kunne gjøre både konserverende- og

akuttbehandling, kjørte vi tidlig en morgen fra hovedstaden, Addis Abeba. 4 timer senere ankom vi landsbyen Ziway, hvor vi startet dagen på det lokale sykehuset. Sykehuset har en egen «Oral health» avdeling bestående av en halvveis fungerende unit og svært begrenset tilgang på dentale midler. Som et resultat av lite ressurser blir behandlingen ofte antibiotikakurer og ekstraksjoner.

«Pop-up»-klinikk på 10 minutter

På rundt 10 minutter etter ankomst hadde teamet satt opp pop-up klinikker i to separate rom hvor det ble plassert 2–3 behandlingsstoler i hvert av rommene. Screening og behandling ble gjort fortløpende, og med både en tanntekniker, tannpleier og tannlege i samme rom ble

FAKTABOKS

VISSTE DU AT ...

... karies er den mest alminnelige ikke-smittsomme sykdom i verden?

... at på verdensbasis er det flere som eier en mobil enn en tannbørste?

... at dårlig tannhelse er anerkjent av WHO som et folkehelseproblem på lik linje med kreft, diabetes og hjerte-karsykdommer?

Feltarbeid på det lokale sykehuset i Ziway. Tett samarbeid med de lokale tannlegene.

Tannhelsehjelp på to hjul, på vei mot det lokale sykehuset i Ziway.

Screening og behandling av barn på barnehjemmet som vi samarbeider med.

Behandling under primitive forhold. Vårt største fokus er hele tiden basale smittevernsrutiner og kryssinfeksjonskontroll.

behandlingsalternativene diskutert direkte og vi fikk muligheten til å gi pasientene en helhetlig behandling. Det ble utført behandlinger som rens, hygienemotivasjon og instruksjon i optimal oral hygiene – hvor det også ble delt ut tannbørster og tannkrem. Vi hadde alle pasienter som møtte «tannhelsetjenesten» for første gang i sitt liv.

Senere dro vi til Ziway Føderale Fengsel hvor vi utførte undersøkelser og behandlinger for de innsatte. Både hygienestandarden i fengselet og den orale helsen til de innsatte var dårlig og vi innså fort at de hadde stor nytte av hjelpen vår. I tillegg til å utføre nødvendig og akutt tannbehandling, fikk alle pasientene informasjon, motivasjon og instruksjon i optimal oral hygiene.

Pilotprosjekt i Jamaica

TUG har hatt som mål om å starte nye prosjekter i 2019 parallelt med Etiopia prosjektet. Det var flere prosjektland som var aktuelle men etter grundig vurdering og innsamling av informasjon ble vi enige om å ta en studietur til Jamaica for å møte kontaktene vi hadde fått og gjøre oss kjent med landet. I januar 2019 var Wuba Kassahun og Kariann Skare på plass i Jamaica for å gjennomføre en studietur.

Studieturen hadde flere formål som å kartlegge behovsområder og gjennomførbarhet. Finne og besøke

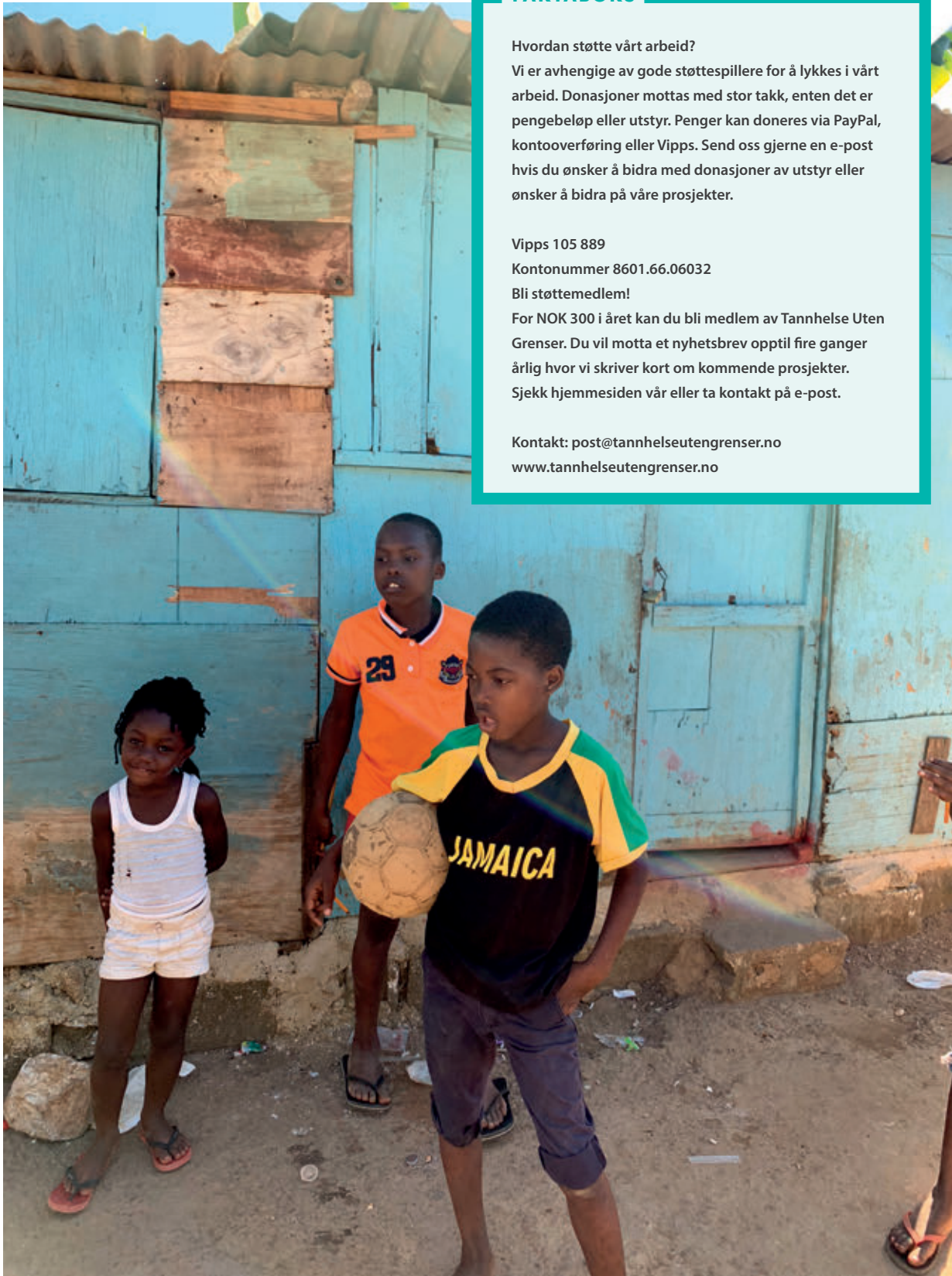
egnete lokalisasjoner for profylaktisk opplæring og pasientbehandling i storskala. Vi hadde også som mål å etablere kontakt med lokale samarbeidspartnere for å sikre langsiktig og bærekraftig prosjekt.

Jobben videre nå er å vurdere de ulike lokalisasjonene, samle ytterligere informasjon og samarbeide videre med kontaktnettverket vi nå har dannet oss for å gjennomføre pilotprosjektet i sommer. Foruten om å bistå med prosjekter ønsker vi å hjelpe til med utstyr og dentalt forbruksmateriale.

Dårlig tannhelse truer utviklingsland

WHO har fastslått oral helse som en helt avgjørende faktor for et hvert menneskets livskvalitet. Til tross for dette, er dårlig tannhelse en oversett global helseproblematikk.

I vestlige land er vi vant med å ha god tilgang til profesjonell tannbehandling. Vi tar forebygging av tannsykdom som en selvfølge og turen til tannklinikken kan føles som en sur plikt for mange. I utkantstrøk og landsbyer hjelper vi i TUG mennesker med tann smerter med å få utført behandling i trygge omgivelser. Ved hjelp av våre sponsorer, har vi god tilgang på sterilt utstyr og kan dermed bidra til å minske risikoen for eventuelle postoperative infeksjoner. Det er nettopp her Tannhelse Uten Grenser ønsker å gjøre en forskjell; ved å være behjelpelig

FAKTABOKS

Hvordan støtte vårt arbeid?

Vi er avhengige av gode støttespillere for å lykkes i vårt arbeid. Donasjoner mottas med stor takk, enten det er pengebeløp eller utstyr. Penger kan doneres via PayPal, kontooverføring eller Vipps. Send oss gjerne en e-post hvis du ønsker å bidra med donasjoner av utstyr eller ønsker å bidra på våre prosjekter.

Vipps 105 889

Kontonummer 8601.66.06032

Bli støttemedlem!

For NOK 300 i året kan du bli medlem av Tannhelse Uten Grenser. Du vil motta et nyhetsbrev opptil fire ganger årlig hvor vi skriver kort om kommende prosjekter. Sjekk hjemmesiden vår eller ta kontakt på e-post.

Kontakt: post@tannhelseutengrenser.no

www.tannhelseutengrenser.no

Tannhelse Uten Grenser samarbeider med blant annet «Holy Spirit Clinic» i fjellandsbyen Maggotty på Jamaica. Klinikken drives av nonner som har sykepleierutdannelse. Ved å samarbeide med «Holy Spirit Clinic» når TUG ut til mange. Når det blir kjent at det er tannhelsepersonell i landsbyen tar det ikke lang tid før det er kø utenfor klinikken.

med både utstyr, opplæring og pasientbehandling. Uten hjelp fra frivillige organisasjoner som TUG, har befolkningen ofte ikke noe annet valg enn å leve med tannsmertene eller å oppsøke selvlærte «gatetannleger» som igjen kan føre til livstruende post-operative infeksjoner og andre komplikasjoner.

Tannhelse er også helse

Det er i dag vel akseptert at sykdommer i munnen kan føre til sykdommer i resten av kroppen. Tannkjøttssykdommer assosieres med forhøyet risiko for kretsløpssykdommer og bakterier i munnen kan øke risikoen for endokarditt. Det er også kjent at infeksjoner i munnen kan forhøye risikoen for lungebetennelse og ha en negativ innvirkning på pasienter med diabetes mellitus.

Undersøkelser viser også at ubehandlet tannsykdommer i høy grad påvirker barn og unges fysiske og mentale utvikling, da det kan medføre underernæring, hemmet vekst, konsentrasjonsproblemer og derav dårligere evne til å lære. World Dental Federation (FDI) fastslår tannsmertor som den hyppigste årsaken til skolefravær i mange utviklingsland.